

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

ДЕГІРМЕНДЖІ МЮДЖАХІТ

УДК 378+373.2 (560)

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ТУРЕЧЧИНИ

13.00.08 – дошкільна педагогіка

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Жаровцева Тетяна Григорівна,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
декан факультету дошкільної педагогіки та психології.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Степанова Тетяна Михайлівна,
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського,
декан факультету розвитку дитини;

кандидат педагогічних наук, доцент
Мельник Наталія Іванівна,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
доцент кафедри дошкільної освіти.

Захист відбудеться «2» грудня 2015 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розісланий «30» жовтня 2015 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. А. Княжева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. У світовій спільноті відбуваються соціально-економічні, політичні та культурні трансформації щодо всіх сфер життєдіяльності людини, насамперед це стосується всіх ланок освіти і дошкільної, зокрема.

Вочевидь, якість освіти залежить від педагогічних кадрів. У Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. особлива увага звертається на підготовку висококваліфікованих фахівців. Усталені традиції, тенденції, напрями та інновації в підготовці фахівців дошкільної освіти в Україні прописано у фаховій науково-методичній літературі. Вагомий внесок в обґрунтування закономірностей, принципів, змісту, сучасних тенденцій розвитку дошкільної освіти, аналіз її сучасного стану здійснено українськими вченими (Л. Артемова, А. Богущ, Н. Гавриш, Т. Жаровцева, О. Кононко, К. Крутій, Н. Кудикіна, Н. Лисенко, Н. Луцан, Т. Поніманська, І. Рогальська, Т. Степанова та ін.).

Однак у контексті глобалізації та євроінтеграції одним із напрямів подальшого розвитку української теорії і практики професійної підготовки педагогічних кадрів є вивчення та використання зарубіжного досвіду. Значний інтерес у цьому плані становить турецька система професійної підготовки фахівців дошкільної освіти.

Як свідчать сучасні дослідження з проблем вищої освіти Туреччини (А. Газизова, Л. Еришген, К. Салімова, С. Сапожніков, N. Aksit, I. Guven, S. Hatakenaka, B. Kilanc, F. Mizikaci та ін.) та зокрема, педагогічної (Л. Гур'є, С. Усманова, M. Celikten, M. Gultekin, H. Gursoy, M. Ozoglu, M. Sanal, S. Usun, Y. Yeni та ін.) упродовж останніх десятиліть у системі освіти Туреччини відбулися суттєві зміни. Вона зазнала значної реструктуризації та модернізації, що сприяло поліпшенню якості підготовки кваліфікованих конкурентноспроможних фахівців. У турецькій системі підготовки фахівців у галузі дошкільної освіти також спостерігаються кількісні та якісні зміни у зв'язку зі зростаючим економічним розвитком і переорієнтацією поглядів суспільства на виховання дітей (Закон Туреччини «Про національну дошкільну та початкову освіту»). Якщо раніше в Туреччині надавалася перевага сімейному вихованню, то сьогодні відбулося переосмислення й оновлення культурних традицій і цінностей, внаслідок чого стрімко зростає кількість дошкільних установ, які потребують насамперед забезпечення кваліфікованими кадрами з вищою освітою. У цьому зв'язку проблема підготовки фахівців дошкільної освіти у вищих навчальних закладах Туреччини перебуває у центрі уваги турецьких дослідників (Y. Argun, S. Erkan, S. Guler, E. Ikiz, H. Kayhan, D. Kilic, E. Kiziltas, A. Kucukoglu, E. Ozturk, S. Severcan, N. Yilmaz та ін.).

Водночас наукові дослідження з означеної проблеми відсутні в українській педагогіці. На підставі вивчення наукової літератури та нормативно-правових

документів з досліджуваної проблеми виокремлено низку суперечностей між:

- сучасними вимогами суспільства до якості дошкільної освіти та недостатньою варіативністю і гнучкістю змісту професійної підготовки майбутніх вихователів в Україні;

- необхідністю підготовки фахівців згідно вимог Болонського процесу та труднощами в її практичній реалізації;

- об'єктивною потребою ретельного аналізу прогресивних ідей зарубіжного досвіду професійної підготовки фахівців дошкільної освіти та недостатнім його вивченням й узагальненням в українській педагогічній теорії і практиці.

Реалізація наявних суперечностей визначила і зумовила вибір теми дисертаційного дослідження **«Підготовка фахівців дошкільної освіти у вищих навчальних закладах Туреччини»**.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до теми кафедри сімейного та естетичного виховання «Теоретико-методичні основи формування особистості в умовах сім'ї» (реєстраційний номер 126U000331), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тема дисертації затверджена вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 6 від 30 січня 2014 р.) та узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук при НАПН України (протокол № 3 від 25 березня 2014 р.).

Мета дослідження – науково обґрунтувати особливості підготовки фахівців дошкільної освіти у вищих навчальних закладах Туреччини та можливості використання прогресивних ідей турецького досвіду в Україні.

Завдання дослідження.

1. Дослідити й узагальнити генезу наукових уявлень про вищу педагогічну освіту.

2. Розкрити становлення і розвиток турецької дошкільної освіти.

3. Визначити історичні етапи підготовки фахівців дошкільної освіти та основні тенденції розвитку системи підготовки фахівців дошкільної освіти у ВНЗ Туреччини.

4. Вивчити досвід організації навчального процесу підготовки фахівців дошкільної освіти у ВНЗ Туреччини, його зміст, структуру, функції.

5. Виокремити напрями реформування системи підготовки фахівців дошкільної освіти у ВНЗ Туреччини та окреслити можливості використання досвіду турецьких учених у процесі підготовки фахівців дошкільної освіти в Україні.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка студентів у педагогічних університетах Туреччини.

Предмет дослідження – теоретична і практична підготовка фахівців дошкільної освіти в Туреччині.

Методи дослідження. Для реалізації завдань дослідження було дібрано комплекс взаємодоповнюючих, адекватних предмету методів:

– теоретичні: аналіз українських та зарубіжних джерел, нормативних і офіційних документів, статистичних даних із застосуванням аналізу, синтезу й узагальнення фактів, явищ і процесів, що дало можливість визначити особливості організації та змісту підготовки фахівців дошкільної освіти у ВНЗ Туреччини; ретроспективний – для дослідження генези дошкільної педагогічної освіти у цій країні; компаративний – з метою зіставлення та порівняння досвіду України і Туреччини з досліджуваною проблемою; прогностичний, застосування якого забезпечило виявлення можливостей ефективного впровадження прогресивних ідей турецького досвіду в процесі модернізації педагогічної освіти України;

– емпіричних: анкетування студентів і вихователів, наукові консультації, бесіди, інтерв'ю з професорсько-викладацьким складом університета Фатіх (м. Стамбул) та Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса).

База дослідження. Дослідження здійснювалося впродовж 2011-2014 років. Дослідженням було охоплено 200 осіб, із них 100 студентів факультетів дошкільного навчання (Одеса, Стамбул), 80 вихователів дошкільних навчальних закладів (Одеса, Київ, Стамбул), 20 викладачів університетів (Одеса, Стамбул).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше*: науково *обґрунтовано* особливості підготовки фахівців дошкільної освіти у вищих навчальних закладах Туреччини та *виявлено* можливості використання прогресивних ідей турецького досвіду в Україні; *досліджено та узагальнено* генезу наукових уявлень про вищу педагогічну освіту; *розкрито* становлення і розвиток турецької дошкільної освіти; *визначено* історичні етапи підготовки фахівців дошкільної освіти та основні тенденції розвитку системи підготовки фахівців дошкільної освіти у ВНЗ Туреччини; *вивчено* досвід організації навчального процесу підготовки фахівців дошкільної освіти у ВНЗ Туреччини, його зміст, структуру, функції; *запропоновано* шляхи реформування системи підготовки фахівців дошкільної освіти у ВНЗ Туреччини й *окреслено* можливості використання досвіду турецьких учених у процесі підготовки фахівців дошкільної освіти в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що на основі наукового аналізу зарубіжного досвіду представлено пропозиції щодо перспективних шляхів розвитку української дошкільної педагогічної освіти з метою наближення її до європейських і світових стандартів.

Результати, отримані в ході дослідження, і сформульовані висновки можуть бути використані в дослідженнях з теорії та історії педагогіки, філософії освіти, порівняльної педагогіки, а також для розробки спецкурсів і проведення спецсеминарів як у системі підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, так і в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Основні положення і результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Криворізького національного університету (акт впровадження № 03/15/2-89/5 від 18 березня 2015 р.), Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт впровадження № 852 від 3 квітня 2015 р.), Херсонського державного університету (довідка про впровадження № 01-28/779 від 31 березня 2015 р.), приватного ДНЗ «Тополіно» (довідка про впровадження № 4 від 10 березня 2015 р.), Міжнародного ДНЗ «Меридіан» (довідка про впровадження № 75 від 2 березня 2015 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження доповідались на міжнародних науково-практичних конференціях і конгресах: «Теоретико-методичні засади передшкільної освіти в сучасному освітньому просторі» (Миколаїв, 2012), «Підготовка конкурентноспроможного фахівця дошкільної та початкової освіти: реалії й перспективи» (Луцьк, 2013), «Становлення особистості професіонала: перспективи і розвиток» (Одеса, 2014), «Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти», (Одеса, 2014), на конференціях професорсько-викладацького складу і засіданнях кафедри сімейного та естетичного виховання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (2011-2015 рр.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 8-ми публікаціях, серед них 5 – у фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному науковому періодичному виданні, 2 – апробаційного характеру.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури й додатків. Загальний обсяг становить 246 сторінок, основний зміст представлений на 170 сторінках. Робота містить 10 таблиць, 4 малюнки та 10 додатків, розміщених на 46 сторінках. Список використаної літератури складає 156 джерел.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, визначено його мету, завдання, об'єкт, предмет, методи, розкрито наукову новизну і практичне значення роботи, представлено дані про апробацію основних положень дослідження, його результатів, публікації, надано інформацію про структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** «Теоретико-методологічні засади підготовки фахівців дошкільної освіти в Туреччині» розглянуто генезу наукових уявлень про вищу педагогічну освіту, розкрито понятійно-категоріальний апарат дослідження, проаналізовано становлення системи турецької дошкільної освіти, виокремлено етапи підготовки вихователів у Туреччині, узагальнено тенденції розвитку системи підготовки фахівців дошкільної освіти у вищих навчальних закладах Турецької Республіки.

Відповідно до аналізу історико-педагогічної літератури вищу освіту можна розглядати як: процес підготовки до професійної діяльності; процес засвоєння змісту знань для здобуття певної кваліфікації професійної діяльності; сукупність знань і рівень практичної готовності до професійної діяльності; підготовку фахівців вищої кваліфікації вищими навчальними закладами; набуття громадянами освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до їхнього покликання, інтересів і здібностей, удосконалення наукової і професійної підготовки. Під вищою дошкільною педагогічною освітою розуміємо процес здобуття особистістю знань і практичної підготовки, достатніх для майбутньої професійної діяльності, що здійснюється в державних та приватних ВНЗ.

Одним із чинників, що визначає розвиток педагогічної освіти, є суперечність між фактичним статусом педагогічної професії як масової та творчим характером педагогічної діяльності, що ставить особливі, ексклюзивні вимоги до особистості успішного педагога (Ю. Сенько).

Погляди українських і турецьких дослідників збігаються в тому аспекті, що провідною метою вищої педагогічної освіти є підготовка кваліфікованих педагогів відповідного рівня та профілю, конкурентноспроможних на ринку праці, компетентних, які вільно володіють професією і орієнтуються в суміжних галузях діяльності, готових до постійного професійного зростання, соціальної та професійно-педагогічної мобільності.

Аналіз становлення турецької дошкільної освіти дозволив виявити, що початковий період формування нині чинної в Туреччині системи навчання і виховання дітей дошкільного віку належать до першої половини XIX століття. На той час існували спеціальні заклади з дошкільної освіти: сіб'ян окуллари, дарюлейтамлар та ислахханелер. Головним завданням дошкільної освіти Османської Імперії було релігійне виховання дітей із раннього віку. Офіційне відкриття дитячих садків розпочалося після балканських війн. У 1908 р. було відкрито перший приватний дитячий садок у Стамбулі, надалі спостерігалось незначне збільшення кількості приватних дитячих садків. Першу програму дошкільної освіти було розроблено в 1911 р. Вона передбачала навчання протягом двох років дітей віком від 5 до 7 років. У процесі першого року підготовки навчання здійснювалось виключно в ігровій формі і турецькою мовою. Дітей навчали основ читання (по складах), лічби, турецької мови, етики, проводилися заняття зі співу, фізичної культури, гімнастики, садівництва. На другому році підготовка частково велася французькою мовою, продовжувалось оволодіння дисциплінами, окрім того в програмі з'явилася арифметика, повноцінне навчання читання і малювання. Згодом було відкрито дитячі садки для дітей багатих сімей, що працювали за педагогічною системою Ф. Фребеля і навчання в яких здійснювалось учителями-іноземцями. З моменту проголошення Турецької Республіки невирішеними залишались економічні проблеми, внаслідок яких бюджет дитячих садків було скорочено. 25 жовтня 1925 р. та 29 січня 1930 р. було

прийнято закони, згідно яких бюджетні ресурси дитячих садків передавалися початковим школам, а дитячі садки було закрито. В 1961-1962 рр. було прийнято Закон про розвиток дошкільної освіти, за вимогами якого знову почали відкриватися дитячі садки у великих містах країни. У 1992 р. було створено окремий департамент, що опікувався питаннями контролю і регулювання дошкільної освіти. Іншим важливим інститутом з проблем раннього розвитку дітей було Головне управління із соціального забезпечення і захисту дітей при підтримці прем'єр-міністра. У 2011 р. держава прийняла Закон про обов'язкову дошкільну підготовку перед вступом дітей до школи. У результаті зумовлених причин система дошкільної освіти в Туреччині почала активно розвиватися лише в останні десятиріччя. На сучасному етапі дієвими є такі дошкільні заклади: державні та приватні ясла-креші (для дітей віком до 3 років), дитячі садки анаокулу (для дітей віком від 3 до 5 років) і підготовчі класи анасинифи (для дітей віком від 5 до 6 років).

За результатами вивчення джерельної бази дослідження, враховуючи особливості дошкільної освіти, соціально-економічну, політичну і культурну ситуацію, було умовно виокремлено три етапи в процесі підготовки фахівців дошкільної освіти Туреччини: імператорський (1299-1923 рр.), республіканський (1923 – 1991 рр.) і сучасний (1991 р. – до сьогодні). Для імператорського етапу характерним був стихійний характер підготовки педагогічних кадрів дошкільного фаху: як такої спеціальної підготовки фахівців дошкільної освіти ще не було, а існували вчительські школи, в яких готували педагогів. У 1914-1915 навчальному році було відкрито першу школу з підготовки вихователів дошкільних закладів, яку було закрито в 1919 р. За роки існування цієї школи підготовку пройшло 370 вихователів. Під час республіканського етапу спостерігалися спади і підйоми в системі підготовки фахівців дошкільної освіти. На початку розбудови Турецької республіки не приділялося належної уваги проблемі підготовки педагогічних кадрів дошкільного фаху у зв'язку із закриттям дитячих садків по всій країні. Однак з 1960-х років спостерігалось посилення державної політики щодо дошкільної освіти. У 1970-1971 рр. розпочав роботу перший факультет дошкільної освіти. У 1980 р. було створено Вищу комісію освіти, яка відкрила факультети дошкільної освіти в більшості турецьких університетів. На сучасному етапі простежується бурхливий розвиток системи підготовки фахівців дошкільної освіти у вищих навчальних закладах Туреччини, особливо після створення спеціальних державних відомств із питань дошкільної освіти. В 1998 р. Рада з вищої освіти Туреччини здійснила спробу реструктуризації педагогічних факультетів, водночас дошкільна педагогічна освіта була стандартизована як у державних, так і в приватних університетах. Після приєднання Туреччини до Болонського процесу у 2001 р. відбулися суттєві зміни в системі підготовки педагогічних кадрів дошкільного фаху і з того часу навчання було організовано за всіма вимогами кредитно-модульної системи. Відповідно до даних Комісії з вищої освіти Турецької

Республіки станом на 2015 р. фахівців дошкільної освіти готують 75 ВНЗ, серед яких 63 – державних і 12 – приватних університетів.

За результатами аналізу науково-методичної літератури визначено провідні тенденції розвитку системи підготовки фахівців дошкільної освіти в Туреччині. Умовно їх можна розділити на дві групи: загальні – характерні для всієї турецької вищої школи та специфічні – притаманні виключно процесу підготовки фахівців дошкільної освіти. Серед загальних – демократизація, інформатизація, інтернаціоналізація, багаторівнева система підготовки, забезпечення якості вищої освіти, єдиний державний контроль знань, умінь і навичок. До специфічних належать комплексний зміст підготовки, що містить національний компонент, відсутність заочного і дистанційного навчання, переважання теоретичної підготовки, недосконала процедура проходження педагогічної практики.

У другому розділі «Розвиток системи підготовки фахівців дошкільної освіти у вищих навчальних закладах Туреччини» представлено результати комплексного емпіричного дослідження специфіки підготовки спеціалістів дошкільної освіти: визначення й осмислення досліджуваними, які перебувають на різних етапах професіоналізації, наявних проблем у системі підготовки спеціалістів дошкільної освіти; здійснення аналізу й узагальнення теоретико-методологічних засад щодо відповідної підготовки, зокрема, її змісту; здійснення пошуку напрямів розвитку сучасної системи підготовки спеціалістів дошкільної освіти у ВНЗ Туреччини в порівнянні з українською системою; надання рекомендацій щодо використання досвіду турецької системи підготовки фахівців в українській педагогічній теорії та практиці.

На констатувальному етапі експерименту було здійснено вивчення реалізації тенденцій у підготовці фахівців дошкільної освіти та шляхів її реформування. З цією метою було використано розроблений у межах дисертаційної роботи питальник, процедура застосування якого дозволяла отримати об'єктивну, виважену і цілісну оцінку наявних явищ та процесів.

Було сформовано дві вибірки експертів, кожна з яких презентувала модель генеральної сукупності досліджуваних на кожному з етапів професіоналізації – навчання та роботи за фахом. Першу групу – склали 80 вихователів ДНЗ з України і Турецької Республіки. За результатами опитування встановлено, що турецькі вихователі вважають доцільною роботу в межах навчально-виховного процесу у ВНЗ у таких напрямках: посилення практичної підготовки з фаху (93%), удосконалення форм і умов проходження практики в дошкільному закладі (90%), навчання іноземної мови (10%). Українські респонденти виокремили більший спектр напрямів підготовки, що потребують реформування: практична підготовка з фаху (86%), навчання іноземної мови (52%), можливість вибору студентами навчальних предметів і програм (36%), проходження педагогічної практики (36%), вивчення інформатики (24%), теоретична підготовка зі спеціальності (18%).

Більшість експертів упевнені, що заочна форма навчання може застосовуватися для навчання за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» і «магістр». Дистанційній формі навчання за тими самими рівнями довірили лиш 40% респондентів. Водночас більшість вихователів (72% українських і 97% турецьких) вважають дистанційну форму організації навчання прийнятною для організації курсів підвищення кваліфікації. Вивчення привабливості стаціонарних форм навчання показало наявність двох, діаметрально забарвлених в емоційному плані для досліджуваних, найбільш розповсюджених причин – це неможливість дистанційного навчання через проблеми з використанням комп'ютера або ж відсутністю Інтернету; стаціонарне навчання (навіть короткострокове) особливо привабливе, оскільки дає можливість особисто спілкуватися з педагогом, групою, отримати знання безпосередньо від викладача, з'ясувати незрозумілі елементи, що забезпечує більшу ефективність засвоєння знань, умінь і навичок тощо.

За результатами дослідження, поточний освітній рівень вихователів дошкільних освітніх установ в Україні можна визнати високим як із формального погляду (наявність диплома), так і щодо відповідності працевлаштування профілю здобутої освіти. Так, 74% респондентів мали повну вищу педагогічну освіту (магістр / спеціаліст) і 22% – вищу педагогічну освіту (бакалавр) зі спеціальності «Дошкільна освіта». Відповідна ситуація в Туреччині кардинально відрізняла – лише 50% експертів здобули неповну вищу педагогічну освіту (бакалавр), тоді як 50% вихователів мали тільки середню шкільну освіту і сертифікат, виданий після навчання на курсах. Уточнення означеного факту засвідчило, що в Туреччині при здобутті освіти задовольняються рівнем «бакалавр», подальше навчання за магістерськими програмами проходять тільки особи, які планують працювати у вищій школі, займатися дослідницькою діяльністю. У Турецькій Республіці відсутні спеціалісти з дипломом магістра в освітніх установах нижчого рівня.

Найбільш популярними мотивами вибору професії вихователя, спільними для українських і турецьких респондентів, виявилися такі: цікава, творча робота, спілкування з дітьми, можливість професійного зростання, відповідність їхнім інтересам, нахилам, потребам. Турецькі вихователі серед домінуючих мотивів виділили відповідний рівень заробітної платні та графік роботи.

Оскільки важливим моментом, відправною точкою в організації навчання майбутніх вихователів є відповідне мотивування, домінуючі в них мотиви навчання за цим напрямом, то більш детально було проаналізовано внутрішні мотиви, їх ієрархічну підпорядкованість. Відзначимо наявність схожих тенденцій у внутрішній мотивації досліджуваних обох груп. Вихователі Туреччини більше зорієнтовані на спілкування і роботу, що відповідає їхнім інтересам, схильностям, потребам, ніж на розширення можливостей професійного зростання та прояву самостійності в цікавій і творчій діяльності.

Для групи українських вихователів виявилось характерним переважання мотивів цікавої, творчої роботи при досить високому спонуканні можливості професійного зростання у відповідності зі своїми вподобаннями й інтересами. Обидві групи характеризуються низькою вмотивованістю самостійності в роботі. Водночас як українські, так і турецькі вихователі у своїй переважній більшості усвідомлюють необхідність здобуття нових знань та навичок і розуміють, що вимоги до їхньої роботи зростають.

Аналіз відповідей турецьких і українських педагогів дошкільних освітніх установ щодо їхнього досвіду підвищення професійного рівня засвідчив таку ситуацію: лише незначна частина респондентів відповіли, що взагалі не підвищували свою кваліфікацію за останні 5 років. Водночас і підвищили свою кваліфікацію в тій чи тій формі в середньому не більше 60% вихователів. Найбільш популярною формою підвищення кваліфікації виявилися курси.

Що стосується професійних компетенцій, необхідних для роботи, за якими респонденти хотіли б поліпшити свій професійний рівень, то тут було названо різні аспекти. Турецькі вихователі декларували передусім брак знань і бажання їх отримати: з психології дитини (83%), інноваційних методів і форм роботи з дітьми (50%), методики дошкільного виховання й освіти (37%). Тоді як для українських вихователів вельми проблемними галузями були інноваційні форми і методи роботи з дітьми (88%), психологія дитини (80%), іноземна мова (78%), методика дошкільного виховання й освіти (74%), ранній розвиток дітей (66%), комп'ютер (62%), практична підготовка до роботи з батьками (56%), логопедія (50%).

Теоретичною підготовкою задоволені як українські (88%), так і турецькі (90%) вихователі. Водночас якістю практичної підготовки задоволені 68% українських і 90% турецьких фахівців дошкільної освіти.

Українські (96%) і турецькі (100%) педагоги визнали той факт, що система підготовки фахівця дошкільної освіти потребує реформування і модернізації та зійшлися на думці, що поліпшення національної системи дошкільної педагогічної освіти необхідно здійснювати шляхом запозичення й упровадження ефективних методів, що застосовуються іншими країнами.

Результати дослідження засвідчили, що незначна частина українських і турецьких вихователів ознайомлена із сучасними методами і формами дошкільної освіти та виховання, за якими працюють в інших країнах. Так, українські педагоги мають певні уявлення про системи дошкільної освіти Росії, США, Туреччини, Великобританії, Франції, Німеччини, Польщі, Іспанії, Киргизстану, Швейцарії, Ірландії. Турецькі ж вихователі частково ознайомлені із системами дошкільної освіти Німеччини, США, Великобританії, Польщі, Франції, Австралії, Італії і нічого не знають про системи дошкільної освіти України та Росії. Вважаємо, що це пов'язано з тим, що під час здобування професійної освіти сучасні системи зарубіжної дошкільної освіти та виховання вивчали тільки 40% українських і 13% турецьких вихователів. Також низьким

виявився рівень обізнаності з цього питання з боку турецьких фахівців дошкільної освіти, що можна пояснити ще й тим, що повну вищу педагогічну освіту мають усього 17% опитаних.

Доведено, що: система підготовки фахівців дошкільної освіти в Туреччині становить інтерес для вихователів і є актуальною; система дошкільної педагогічної освіти потребує реформування; одним з ефективних шляхів покращення системи є запозичення та впровадження передового зарубіжного досвіду; передусім увага щодо поліпшення турецької системи підготовки фахівців має бути спрямована на організацію практичної підготовки і проходження педагогічної практики в дошкільних закладах; у Туреччині існує гостра нестача кваліфікованих дипломованих фахівців дошкільної освіти; вибір професії вихователя детермінується більше внутрішніми мотивами, ніж зовнішніми; у вихователів є бажання підвищувати свій професійний рівень; більше уваги слід приділяти питанням підвищення кваліфікації; виявлено коло розвитку професійних інтересів: психологія дитини, інноваційні методи і форми роботи з дітьми; необхідно ознайомлювати фахівців дошкільної освіти із системами дошкільної освіти та виховання у зарубіжних країнах; найбільш оптимальною формою навчання за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» і «магістр» є стаціонарне; дистанційне навчання доцільно застосовувати для курсів підвищення кваліфікації.

Другу групу експертів склали 50 студентів Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Україна) та 50 студентів Університету Фатіх (Туреччина) з напрямку підготовки «Дошкільна освіта». Вивчення даних їх експертних анкет показало високу налаштованість на здобуття вищої освіти, визнання її необхідності у сучасному світі для педагога й узгодженість з відповідями вихователів, які працюють у дошкільних навчальних закладах.

Проведено науково-педагогічну оцінку історичного досвіду функціонування системи педагогічної дошкільної освіти Туреччини у двох площинах:

– виявлення негативного досвіду в підготовці професійних кадрів, пов'язаного з тими чи тими помилками, прорахунками і деформаціями, які гальмували та заважали розвитку досліджуваної галузі освіти;

– визначення позитивного і перспективного – щодо подальшого розвитку та зміцнення системи підготовки фахівців дошкільної освіти Туреччини; формулювання науково-практичних рекомендацій щодо їх застосування.

Одним із чинників, що стримує поповнення університетів академічними кадрами, є суворі вимоги під час прийому кандидата на роботу, оскільки претендент повинен для цього мати освітньо-кваліфікаційний рівень магістра за фахом, перевага надається здобувачам зі ступенем PhD. Магістрів дошкільної освіти готують усього 20 турецьких університетів, а ліцензований обсяг прийому не змінюється з року в рік і в середньому становить усього 12 осіб. Докторських

програм з дошкільної освіти теж вкрай мало, тому держава направляє аспірантів на навчання за кордон – лише невелика частина дипломованих фахівців повертається працювати у ВНЗ Турецької Республіки.

Одним із чинників щодо дефіциту кваліфікованих спеціалістів є співвідношення «викладач–студент» – 1:25. Для порівняння: у Фінляндії і Франції на одного викладача, в середньому, припадає 16 студентів, в Австрії та Швейцарії – менше 10 студентів, в інших європейських країнах – менше 20.

Водночас у системі підготовки фахівців дошкільної освіти, зокрема, і турецької системи освіти, в цілому, очевидні й істотні досягнення й успіхи.

По-перше, це інтернаціоналізація освіти. Для східних держав інтернаціоналізація впливає із стратегічної потреби в радикальних змінах і реформах, спрямованих на те, щоб «наздогнати» Захід. Відповідно, вони прагнуть до розширення міжнародного контингенту студентів, активізації міжнародної діяльності й упровадження практики використання англійської мови в освітньому процесі. Останнє характерно для Туреччини, внаслідок чого історично склалася настанова на європеїзацію країни. Інтернаціоналізація освіти як активне й ефективне міжнародне співробітництво з метою взаємозбагачення та обміну досвідом у сфері освіти стала частиною стратегії розвитку держави. Інтернаціоналізація також проявляється у співпраці з іноземними фахівцями в забезпеченні якості, визнання кваліфікацій, розвитку спільних програм, підготовці кадрів до інноваційної діяльності, розширенні наукових зв'язків і вивченні іноземної мови як найважливішої складової освітніх програм професійної підготовки.

По-друге, позитивним моментом є інформатизація освіти в цілому, та університетської дошкільної педагогічної, зокрема. З метою підготовки фахівців дошкільної освіти до використання інформаційно-комунікаційних технологій як засобу самоосвіти та самовдосконалення, професійного спілкування та педагогічного інструментарію в процесі навчання і виховання дітей до програми підготовки введено навчальні курси, що забезпечують методологічну та методичну підготовку з формування основ інформаційної культури.

По-третє, до досягнень і успіхів належить академічна мобільність. У турецькій системі вищої освіти академічна мобільність здійснюється в контексті вільного переміщення студентів, дослідників та викладачів у рамках угод про співпрацю, навчання за кордоном і циркуляції мозкових ресурсів. З підписанням Болонської декларації в Туреччині постійно спостерігається зростання академічної і наукової мобільності та її вдосконалення. Університети з готовністю прийняли, впровадили і позитивно використовують європейські схеми та інструменти мобільності, такі як: ECTS, Лісабонська конвенція, мережі NARIC і ENIC. Туреччина також широко реалізує двосторонні програми обміну студентів і викладачів спільно з багатьма країнами світу, просуває міжнародні спільні програми. Дипломи про закінчення ВНЗ Туреччини приймаються всіма університетами Європи та США, що дозволяє молодим фахівцям розпочати

кар'єру з досвіду роботи за кордоном.

По-четверте, позитивним моментом є створення умов для здобуття вищої освіти всіма верствами населення через широку програму отримання стипендій чи досить лояльну схему кредитування.

По-п'яте, до позитивного досвіду в минулому в системі підготовки фахівців дошкільної освіти в Туреччині відносимо також дистанційну форму навчання, хоча відкритим наразі залишається питання скасування дистанційної підготовки педагогічних кадрів за наявності дефіциту вчителів.

Історію дистанційної освіти в Туреччині можна умовно розділити на 3 етапи. Перший етап (1927-1960 рр.) – концептуальне обговорення і пропозиції з приводу дистанційного навчання. На другому етапі (1960-1974 рр.) дистанційне навчання почало застосовуватися в середній школі, а на третьому (1974-2015 рр.) – було введено в систему вищої освіти. Зупинимось детальніше на останньому етапі. У 1981 р. Комісія з вищої освіти вирішила ввести дистанційну освіту до ВНЗ Туреччини. Ця місія була покладена на Анатолійський університет. З цього моменту і до сьогодні єдиним турецьким університетом, що здійснює дистанційну підготовку студентів, є зазначений ВНЗ Туреччини. Дистанційна програма підготовки фахівців дошкільної освіти була вперше введена в Анатолійському університеті у 2000-2001 навчальному році, хоча означена система дистанційної підготовки вчителів у Туреччині є комбінованою і містить елементи стаціонарного навчання. Наразі описана вище система дистанційної підготовки фахівців дошкільної освіти в Туреччині не функціонує, не дивлячись на те, що вона користувалась успіхом, оскільки вирішувала проблему нестачі педагогічних кадрів для постійно зростаючої кількості дошкільних навчальних закладів. До здобутків турецької системи вищої освіти відносимо ретельно розроблену національну систему оцінки її якості.

Концептуальним орієнтиром у формуванні змісту дошкільної педагогічної освіти в Туреччині є інтеграція особистісно зорієнтованого і компетентнісного підходів. Встановлено, що підготовка фахівців дошкільної освіти здійснюється за синхронною моделлю, тобто предметна і професійна підготовка поєднані в загальному курсі вищої освіти. У навчальних програмах істотне місце займають курси дидактики і методики, а також педагогічна практика. Основні дисципліни, на вивчення яких відводиться 240 кредитів, складають шість блоків: загальнокультурний (фундаментальний) – 25% навчального часу, культурологічний – 10%, психолого-педагогічний – 18%, предметний – 32%, науково-педагогічний – 5%, практичний педагогічний – 10%.

Порівняння навчальних планів різних років засвідчило позитивні зрушення в контексті введення нових дисциплін професійної спрямованості: педагогічна психологія, практика із соціально-культурних заходів, вимірювання й оцінювання, міжособистісні стосунки, залучення батьків до навчання, готовність

дітей до школи, турецька система освіти і шкільний менеджмент тощо. Крім цього, збільшилася кількість загальнотеоретичних курсів. Зокрема, введено такі дисципліни, як філософія і соціологія освіти, історія освіти в Туреччині, статистика. До переваг нового плану відносимо збільшення кількості кредитів, що відведено на практику та написання дослідницьких проєктів.

Основними проблемами турецьких студентів, що виникають під час проходження педагогічної практики визначено відсутність тісних зв'язків і співпраці між дитячими дошкільними установами та університетом; недостатня кількість баз практик, особливо в маленьких містах; брак кваліфікованих педагогічних кадрів.

Виявлено специфіку освітньої програми навчання на ступінь магістра (розрахована на 2-3 роки). Правила прийому жорстко регламентують контингент вступників: високі бали за курси, прослухані в процесі навчання на бакалавріат; достатня кількість балів за спеціальним іспитом для вступу до магістратури, який оцінює академічні можливості студента, його здібності і науковий потенціал; складений іспит з іноземної мови (здебільшого англійської) на отримання міжнародного сертифікату TOEFL; вартість навчання в магістратурі досить висока, а ліцензований обсяг прийому замалий.

Існує два види магістерських програм. Перша – це магістратура з дисертацією (120 кредитів ECTS, з яких 60 кредитів відводиться на навчання і 60 – на написання дисертації). У циклі навчання на обов'язкові дисципліни відводиться 24 кредити (40% навчального часу), а на предмети за вибором – 36 кредитів (60% навчального часу). Друга програма – магістратура без дисертації, розрахована на 90 кредитів ECTS.

Проведене дослідження дозволило виявити низку відмінностей, як у змістовому, так і структурному компонентах професійної освіти працівників дошкільних навчальних закладів у Туреччині та Україні. Відрізняються функції викладача вищого навчального закладу, який в Україні виконує переважно інформувальну та контролювальну функції, а в університетах Туреччини – більше консультаційну та корегувальну функції, що забезпечує активність і автономність студента в навчанні. Відмінності стосуються і підходів до змісту освіти: переважно предметний в українській системі та інтегрований – у турецькій.

Запропоновано такі напрями реформування турецької системи підготовки фахівців дошкільної освіти:

- впровадження системи неперервної дошкільної педагогічної освіти;
- організація навчання за професійно-зорієнтованими програмами в старшій школі і збільшення числа профільних педагогічних класів за спеціальністю «Дошкільна освіта і ранній розвиток дітей» з подальшим уведенням додаткових пільг при вступі до університетів на відповідні спеціальності;
- удосконалення системи підвищення кваліфікації педагогів;

- налагодження партнерських взаємовідносин між університетами та дошкільними закладами щодо підготовки майбутніх фахівців та їхнього подальшого професійного розвитку;
- реорганізація системи проходження педагогічної практики майбутніми фахівцями дошкільної освіти.

Порівняльна характеристика української і турецької систем підготовки фахівців дошкільної освіти показала наявні відмінності у структурі, змісті програм, формах організації навчання, провідних функціях викладача, системі оцінювання. Перелік професійних та особистісних якостей фахівця дошкільної освіти в Україні та Туреччині виявився ідентичним. Загалом у турецькій та українській дошкільній педагогічній освіті було виявлено спільні риси, що зумовлено бажанням відповідати європейським стандартам та сучасному світовому рівню педагогічної науки.

Що стосується використання позитивного турецького досвіду в українській системі підготовки фахівців дошкільної освіти, то тут можливі такі напрями: надання автономності університетам; застосування стандартизованої системи контролю якості знань; збільшення кількості кредитів на підготовку з іноземної мови та інформатики; розширення варіативної частини навчального плану, особливо дисциплін вільного вибору студентів; повне інформаційно-методичне та матеріально-технічне забезпечення навчального процесу з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми підготовки фахівців дошкільної освіти у вищих навчальних закладах Туреччини: визначено етапи, тенденції, зміст, структуру, переваги і недоліки; окреслено шляхи реформування і використання здобутків в українській педагогічній теорії та практиці. Результати проведеного дослідження дозволили сформулювати такі висновки:

1. Дошкільна педагогічна освіта в університетах Туреччини як змістова частина системи національної вищої освіти, що має свої специфічні особливості, є складним явищем в освітній сфері та потребує детального вивчення. Становлення дошкільної освіти в Туреччині – тривалий багатогранний процес, що зумовлений соціально-економічними, політичними та культурно-освітніми особливостями конкретного історичного проміжку часу. До 90-х років ХХ століття розвиток дошкільної освіти мав нестійкий характер із певними коливаннями. Встановлено, що дитячі садки існували ще за часів Османської імперії, хоча й були релігійно спрямованими. З установами республіки вся освіта набула світського характеру, натомість з метою економії бюджетних коштів і внаслідок переважання в Туреччині сімейного виховання, дошкільні заклади було закрито аж до 60-х років ХХ століття. Однак після прийняття низки законів та створення відповідних контролюючих державних відомств розпочався

бурхливий розвиток системи дошкільної освіти: збільшили кількість дошкільних навчальних закладів і контингент дітей, які їх відвідують, на державному рівні значно посилилась увага до раннього розвитку дітей, збільшився ліцензований обсяг прийому на спеціальність «Дошкільна освіта» для забезпечення дошкільних установ кваліфікованими кадрами з вищою освітою тощо.

2. Аналіз історико-педагогічних наукових джерел дозволив виокремити три основні етапи розвитку підготовки фахівців дошкільної освіти в Туреччині: I-й етап (імператорський): 1299-1923 рр. – підготовка кадрів для дошкільних закладів у педагогічних школах (спочатку в школах-медресе, надалі у школах нового типу, які базувалися на ідеях відомого педагога Сати Бея); II-й етап (республіканський): 1923-1991 рр. – початок становлення вищої дошкільної педагогічної освіти (прийняття законодавчих актів про вищу освіту, відкриття факультетів дошкільного навчання в університетах, уніфікація і стандартизація підготовки); III-й етап (сучасний): 1991 р. – до сьогодні – реформування та модернізація сучасної системи підготовки фахівців дошкільної освіти (прагнення наблизити її до світових стандартів, вступ до єдиного освітнього європейського простору, збільшення кількості факультетів дошкільної освіти).

3. Виявлено провідні тенденції розвитку системи підготовки фахівців дошкільної освіти в Туреччині: загальні (властиві турецькій вищій школі): демократизація, інформатизація, інтернаціоналізація, багаторівнева система підготовки, забезпечення якості вищої освіти, єдиний державний контроль знань, умінь і навичок; специфічні (стосуються виключно процесу підготовки фахівців дошкільної освіти): комплексний зміст підготовки, що містить національний компонент, відсутність заочного і дистанційного навчання, переважання теоретичної підготовки, недосконала процедура проходження практики.

4. Встановлено концептуальні підходи до змісту дошкільної педагогічної освіти в Туреччині – компетентнісній та особистісно зорієнтованій. Підготовка фахівців дошкільної освіти здійснюється за синхронною моделлю. Функції підготовки педагогічних кадрів дошкільного фаху істотно не відрізняються від українських. У навчальних програмах важливе місце відводиться курсам дидактики і методики, а також педагогічній практиці. Основні дисципліни складають шість блоків: загальнокультурний (фундаментальний), культурологічний, психолого-педагогічний, предметний, науково-педагогічний, практичний педагогічний.

При порівнянні навчальних планів підготовки бакалаврів дошкільної освіти різних років виявлено позитивну динаміку в контексті введення нових дисциплін професійної спрямованості та збільшення кількості загальнотеоретичних курсів, а також кількості кредитів, відведених на практику і написання дослідницьких проектів. Термін навчання складає 4 роки (240 кредитів).

Розкрито специфіку освітньої програми навчання на ступінь магістра. В Туреччині існують два види магістратури: з написанням кваліфікаційної роботи та без неї. Правила прийому досить складні (високі бали за курси, прослухані при навчанні за ОКР «бакалавр»; достатня кількість балів за спеціальним іспитом для вступу до магістратури, який оцінює академічні можливості студента, його здібності і науковий потенціал; складений іспит з англійської мови TOEFL; висока вартість навчання; обмежений ліцензований обсяг прийому). Програма підготовки магістрів дошкільного фаху розрахована на 2-3 роки навчання і містить велику кількість різноманітних елективних курсів.

5. Встановлено переваги і недоліки системи дошкільної освіти у вищих навчальних закладах Туреччини. До найбільш істотних недоліків віднесено: слабку практичну підготовку, посилене теоретичне навчання; дефіцит кваліфікованих педагогічних кадрів; незначну кількість магістерських і докторських програм за спеціальністю «Дошкільна освіта». Перевагами виявилися: інтернаціоналізація, інформатизація освіти; поєднання державної та приватної форм у системі дошкільної педагогічної освіти; академічна мобільність; створення умов для здобуття вищої освіти всіх верств населення за допомогою надання стипендій і кредитів; позитивний досвід в організації дистанційної підготовки фахівців дошкільної освіти; ефективний моніторинг якості освіти.

6. Запропоновано напрями реформування турецької системи підготовки фахівців дошкільної освіти шляхом упровадження системи неперервної дошкільної педагогічної освіти; організації навчання за професійно-орієнтованими програмами в старшій школі; вдосконалення системи підвищення кваліфікації педагогів-вихователів; налагодження партнерських відносин між університетами і дошкільними закладами в підготовці фахівців та їх подальшого професійного розвитку; реорганізації системи проходження педагогічної практики майбутніми фахівцями дошкільної освіти.

7. Окреслено можливості використання позитивного турецького досвіду в українській системі підготовки фахівців дошкільної освіти: надання автономності університетам; застосування стандартизованої системи контролю якості знань; збільшення кількості кредитів на підготовку з іноземної мови та інформатики; розширення варіативної частини навчального плану, особливо дисциплінами вільного вибору студентів; повне інформаційно-методичне і матеріально-технічне забезпечення навчального процесу з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми. Напрямами подальших наукових розвідок можуть слугувати такі актуальні питання: вивчення особистості фахівця дошкільної освіти, його професіограми, особливостей професійної адаптації в дошкільному навчальному закладі, розгляд системи післядипломної освіти фахівців дошкільного фаху в Туреччині та Україні.

Основний зміст дисертації відображено в таких публікаціях:

1. Дегирменджи М. Историографический анализ становления дошкольного образования в Турции / Мюджахит Дегирменджи // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки. – 2012. – Вип. 1.37. – С. 285–288.
2. Дегирменджи М. Підготовка фахівців дошкільної освіти в Туреччині / Мюджахит Дегирменджи // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. – 2013. – № 34 (287). – С. 11–16.
3. Дегирменджи М. Особенности дистанционного образования в системе подготовки специалистов дошкольного воспитания в Турции / Мюджахит Дегирменджи // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – 2014. – Спецвипуск [«Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти»]. – С. 101–108.
4. Дегирменджи М. Пути реформирования системы подготовки специалистов дошкольного образования в высших учебных заведениях Турции / Мюджахит Дегирменджи // Наука і освіта. – 2015. – № 5. – С. 20–24.
5. Дегирменджи М. Основные тенденции в системе подготовки специалистов дошкольного образования в высших учебных заведениях Турции: результаты педагогической экспертизы / Мюджахит Дегирменджи // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – 2015. – № 3. – С. 188–196.
6. Degirmenci M. (2014) Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimi Uzmanları Çağdaş Yetiştirme Sisteminin Gelişmesinin Ana Eğitimleri // Genç Kariyer Penceresi. Kariyer Eğitim ve Rehberlik, İstanbul: Fatih Üniversitesi, № 5 (21), s. 51–54.
7. Дегирменджи М. Высшее педагогическое образование как педагогическая категория / Мюджахит Дегирменджи // Матеріали III Міжнародної наук.-практ. конф. [«Становлення особистості професіонала : перспективи й розвиток»], (14-15 лютого 2014 р.). – Одеса : Видавець Букаєв В. В., 2014. – С. 187–193.
8. Дегирменджи М. К вопросу о практической подготовке специалистов дошкольного образования в Турецкой Республике / Мюджахит Дегирменджи // Педагогічний альманах : Парадигми, стратегії, практика сучасної освіти. – Одеса, 2014. – С. 303–306.

АНОТАЦІЯ

Дегірменджи М. Підготовка фахівців дошкільної освіти у вищих навчальних закладах Туреччини. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.08 – дошкільна педагогіка. – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Міністерства освіти і науки України. – Одеса, 2015.

Дисертацію присвячено вивченню особливостей підготовки фахівців дошкільної освіти у вищих навчальних закладах Туреччини.

У роботі уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження. Охарактеризовано сучасні підходи до вищої педагогічної освіти. Розглянуто процес становлення дошкільної освіти в Турецькій Республіці. Виокремлено етапи й основні тенденції розвитку турецької системи підготовки фахівців дошкільної освіти.

Емпірично досліджено погляди турецьких і українських вихователів та студентів на проблему підготовки педагогічних кадрів дошкільного фаху. Здійснено науково-педагогічне оцінювання історичного досвіду та розвитку системи підготовки фахівців дошкільної освіти у турецьких вищих навчальних закладах. Виділено переваги і недоліки зазначеної системи. Досліджено особливості організації навчального процесу підготовки спеціалістів дошкільної освіти, його зміст, структуру та функції.

Запропоновано шляхи реформування системи підготовки фахівців дошкільної освіти у вищих навчальних закладах Туреччини. Наведено можливі напрямки використання турецького досвіду з означеної проблеми в українській педагогічній теорії та практиці.

Ключові слова: вища педагогічна освіта, вищий навчальний заклад, турецька система освіти, дошкільна освіта, підготовка фахівців дошкільної освіти.

АННОТАЦИЯ

Дегирменджи М. Подготовка специалистов дошкольного образования в высших учебных заведениях Турции. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.08 – дошкольная педагогика. – Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского» Министерства образования и науки Украины. – Одесса, 2015.

Диссертация посвящена изучению особенностей подготовки специалистов дошкольного образования в высших учебных заведениях Турции.

В работе определен понятийно-категориальный аппарат исследования. Охарактеризованы современные подходы к высшему педагогическому образованию. Рассмотрен процесс становления дошкольного образования в

Турецкой Республике. Выделены этапы и основные тенденции развития турецкой системы подготовки специалистов дошкольного образования.

Эмпирически исследованы взгляды турецких и украинских воспитателей и студентов на проблему подготовки педагогических кадров дошкольного образования. Дана научно-педагогическая оценка исторического опыта и развития системы подготовки специалистов дошкольного образования в турецких высших учебных заведениях. Выделены преимущества и недостатки указанной системы. Исследованы особенности организации учебного процесса подготовки специалистов дошкольного образования, его содержание, структура и функции.

Предложены пути реформирования системы подготовки специалистов дошкольного образования в высших учебных заведениях Турции. Приведены возможные направления использования турецкого опыта по данной проблеме в украинской педагогической теории и практике.

Ключевые слова: высшее педагогическое образование, высшее учебное заведение, турецкая система образования, дошкольное образование, подготовка специалистов дошкольного образования.

RESUME

Degirmenci Mucahit. Preschool Teacher Training in Higher Educational Establishments in Turkey. – As a Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree (PhD) in Pedagogical Sciences. Specialty 13.00.08 – Preschool Education. - State Establishment “K. D. Ushynskiy South Ukrainian National Pedagogical University”, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Odessa, 2015.

The dissertation deals with the issue of preschool teacher training in higher educational establishments in Turkey. The essence of the terms “higher education”, “higher preschool education” have been specified.

The development and changes in early childhood education governmental policy have been pointed out. Three stages of preschool teacher training in Turkey (imperial, republican and modern) have been revealed. The Turkish National Education System is organized taking into consideration the following principles: universality and equality, focus on the needs of the individual and society, continuity of education, Ataturk’s revolutionary principles, democratic education, secularization of education, scientific content, co-education opportunities, ubiquity of education. The thesis outlines the main tendencies of modern preschool teacher training in Turkey: democratization, internationalization, informatisation, multi-level system of training, of higher education quality assurance, the unified state control of knowledge and skills, complex content of training including a national component, the absence of distance and correspondence teaching, predominance of theoretical training, the necessity of pedagogical practice improvement. The pedagogical expertise was devoted to verification of the tendencies mentioned

above. The results obtained during this expertise have proved theoretically developed tendencies.

The system of preschool teacher training of Turkey has been described: content, structure and functions have been characterized. Scientific-pedagogical evaluation of the historical formation and development of the preschool teacher training system in Turkey has allowed to identify its strengths and weaknesses. Important disadvantages include poor practical training, the prevalence of theoretical education, the shortage of qualified teachers, the small number of master's and post-graduate programs on the specialty "Preschool education". The advantages of the Turkish preschool teacher training system are internationalization, informatization, a combination of public and private forms of education, academic mobility, the creation of conditions to get higher education for all layers of population through the provision of scholarships and loans, a positive experience in distance training, education quality monitoring.

The main ways to reform the system of preschool teacher training at universities of Turkey have been outlined. They involve: 1) introducing the continuing preschool teacher training system that integrates pre-university, university and post-graduate levels; 2) implementing professionally oriented programs in secondary schools and increasing the number of specialized classes on the specialty "Preschool education and early childhood development"; 3) improving the system of training teachers; 4) establishing partnerships between universities and infant schools in terms of training and further professional development through the creation of methodological, general theoretical, organizational and managerial aspects of such cooperation; 5) reorganizing the system of pedagogical practice.

Systems of preschool teacher training in Turkey and Ukraine have been compared and the recommendations as for applying Turkish innovating ideas in Ukrainian context have been worked out.

The results of the research can be used in further studies devoted to the problems of preschool teacher training abroad, preparation for lectures and practical classes in Comparative Education, creation of special courses on teacher training in Turkey and so on.

Key words: higher pedagogical education, higher educational establishment, Turkish education system, preschool teacher training, preschool education.

Підписано до друку 29.10.2015.

Обсяг 0,9 друк. арк. Формат 60x88/16 Зам. № 3951/15

Наклад 100 прим.

Надруковано у ФОП Бондаренко М.О.

м. Одеса, вул. В.Арнаутська, 60

т. +38 0482 35 79 76

info@aprel.od.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4684 від 13.02.2014 р.

